

Notes i ressenyes

“JO DELATO, TU INCULPES, ELL DENUNCIA...” (REPRESSIÓ FRANQUISTA A VALLS I COMARCA)

Antoni Gavalrà i Torrents

IEV “Estudis Comarcals”, 14, Valls 1997

per Josep M. Figueres

La història de la repressió franquista és un dels grans reptes pendents que tenim en l'actual historiografia tan farcida de commemoracions al servei de partits al poder polític o al poder social, d'exposicions i d'exhibicions que commemoren el passat de l'islam, els fenicis o els macabeus mentre la història immediata, amb tant de dolor recent i amb moltes possibilitats pel que fa a la història oral, és pendent de treball sistemàtic. S'han expurgat els registres de cementiris, la premsa, els hospitals... i falta tanmateix encara treballar a fons els arxius militars i judicials com una sistemàtica recerca de les depuracions de professions que com els mestres va patir una notable acció de càstig.¹ Valguin, doncs, els primers mots per manifestar la personal satisfacció per la temàtica escollida pel darrer llibre del professor Antoni Gavalrà i Torrents que ha dedicat a la repressió franquista a Valls i comarca a partir de la documentació de la Causa General, el gran procediment del règim per castigar conductes o ideologies vençudes.

El treball és dividit en tres blocs. En el primer hi ha una presentació general sobre la Causa General i la repressió franquista. El segon, autèntic gruix de l'aportació, és la relació detallada poble a poble de tota la

comarca, d'Aiguamúrcia i Alcover fins a Vilabella i Vila-rodona, dels informes de la Causa, i en el tercer hi ha sis quadres sintètics dels buidats fets.

La narració és molt lineal. Gavalrà segueix els impresos dels procediments locals de la Causa General que ens ajuden a conèixer la repressió. Només quan tinguem una obra com la present referida també al Tribunal Regional de Responsabilitats Polítiques², als Tribunals Militars i a altres accions com els tribunals contra la maçoneria, les depuracions, etc. podrem conèixer l'abast del que féu el franquisme en el clima de terror social que imperà els anys quaranta. El mètode de treball ha estat molt simple: llegir-se la documentació que els ajuntaments (alcalde i secretari) van trametre al fiscal provincial en relació a l'actuació de les autoritats locals, els dirigents obrers, camperols, elements i mitjans que es van implicar en la lluita contra la rebel·lió militar, el Glorioso Movimiento Nacional, organitzacions, líders, sindicats, agitadors... que van dominar en la vida local, els procediments del terror marxista, els morts comesos a cada ciutat, la persecució religiosa, etc. Tot un conglomerat de dades en un qüestionari de gairebé cent epígrafs. Una documentació ri-

quíssima que mostra el divers comportament de pobles que foren extremadament ferotges en uns casos o estranyament humans en altres, en uns casos afegint pàgines i pàgines de noms que després patirien presó, pèrdua de treball i tantes altres penes i, en altres, assenyalant-ne els mínims o cap, tot fent al·lusió a que eren fora, etc.

No foren, per tant, només els càrrecs públics els qui feren llistes. Els informants, els delators, foren nombrosos i facilitaren la feina als anomenats tribunals militars i als altres mecanismes represius. Sobre els tribunals militars, quan s'escrigui la història del seu comportament es veurà com eren una befa de la justícia per l'escarni als procediments jurídics; el primer que destaca és la indefensió de l'acusat que ja tenia la pena dictada si no disposava d'avals o informes favorables que el poguessin eximir. Les denúncies, cal dir, moltes vegades es feren amb la intenció d'aplicar un càstig, però algun dels denunciats s'espantà quan contemplà la ferocitat de l'acció franquista amb afusellaments per simples labors de feina social o política, d'altra banda, ben legítima, els anys trenta d'acord amb la legalitat que autoritzava la sindicació, filiació política i comportament.

El treball de Gavalda sobre les conseqüències de la Causa General a l'Alt Camp s'obre amb les paraules que fan referència a que no inclou tota la repressió; la Causa General és només una part. Mostra, això sí, durament, la revenja de les noves autoritats que implicaven a tots els càrrecs locals

amb l'esperó dels fiscals provincials i de la guàrdia civil. La sensibilitat de l'autor permet d'escatir, poble a poble, els canvis significatius. En uns casos hi ajuden testimonis que diligent ha anat a cercar, en altres els llibres d'actes municipals i sempre l'avaluació mesurada en la perspectiva d'aportar la referència rigorosa i meticulosa sobre una trista història, la de la repressió franquista que, tot i ser dolorosa de ressenyar, era imprescindible davant la ineludible necessitat de conèixer.

Segurament quan es conegui l'amplitud de la repressió militar a través dels consells de guerra, la de penalització econòmica del Tribunal Regional de Responsabilitats Polítiques, es podrà fer el conjunt d'anàlisi i avaluació global del que significà el primer franquisme. Gràcies a conèixer el cas de l'Alt Camp podrem saber millor la història de Catalunya i d'Espanya. Aquest és el gran mèrit del notable, documentat i ben elaborat treball de Gavalda.

Notes

1. L'extraordinari treball sobre la repressió dels mestres, a cura de Salomó Marqués, caldria que fos seguit per les altres professions de caràcter ideològic, com ara els periodistes, els escriptors...

2. Ací destaca el notable treball de Contxita Mir, Fabià Corretgé, Judit Farré i Joan Sagués: *Repressió econòmica i franquisme. L'actuació del Tribunal de Responsabilitats Polítiques a la província de Lleida*, Barcelona, PAM, 1997.